

Keiptauno deklaracija: atsakingas turizmas traukos vietovėse

(neoficialus vertimas)

Mes, atvykstamojo ir išvykstamojo turizmo operatorių, turizmo verslo, nacionalinių parkų, regioninių gamtos ir paveldo apsaugos institucijų, visų sričių valdžios institucijų, turizmo profesionalų, turizmo valdžios institucijų, NVO ir viešbučių grupių bei kitų turizmo suinteresuotų grupių atstovai iš 20 šalių iš Afrikos, Šiaurės ir Pietų Amerikos, Europos ir Azijos; susirinkę Keiptaune apsvarstyti Atsakingo Turizmo Traukos Vietovėse klausimus, priėmėme šią deklaraciją.

Atmenant debatus, vykusius 1999 m. Jungtinių Tautų Darnaus Vystymosi Komisijoje, kurie įtvirtino ekonominio, socialinio ir aplinkosauginio aspektų svarbą darniam vystymuisi ir ypatingai vietiniams žmonėms ir vietos bendruomenėms.

Pripažįstant pasaulinį iššūkį sumažinti socialinę ir ekonominę nelygybę ir sumažinti skurdą, o taip pat – Naujosios Partnerystės Afrikos Vystymuisi svarbą šiame procese.

Pripažįstant Pasaulio Turizmo Organizacijos Pasaulinį Etikos Kodeksą, kurio tikslas – skatinti atsakingą, darnų ir visuotinai prieinamą turizmą, ir dalinantis Kodekso įsipareigojimą teisingam, atsakingam ir darniam pasauliniam turizmui bei Jungtinių Tautų STEP iniciatyvai, kuria siekiama pasitelkiant darnųjį turizmą padėti likviduoti skurdą.

Suvokiant, kad mes dabar gyvename jau dešimt metų po Rio viršūnių konferencijos aplinkos ir vystymosi tema, ir kad Pasaulio viršūnių konferencija darnaus vystymosi klausimų, vykstanti Johanesburge, iš naujo pabrėš darnumą, ekonominį vystymąsi ir ypatingai skurdo mažinimą.

Žinant apie Pasaulio Turizmo Organizacijos, Pasaulio Kelionių ir Turizmo Tarybos ir Žemės Tarybos atnaujintą Darbotvarkę 21 Kelionių ir Turizmo Industrijai, o taip pat – pažangą, kurios pasiekė nemažai verslo įmonių, vietos bendruomenių ir nacionalinių bei vietinių valdžios institucijų judant link darnumo turizmo srityje.

Žinant apie Jungtinių Tautų Aplinkos Programos veiklą, ir Turizmo Industrijos 2002 metų ataskaitą, ir UNESCO, bei kitų JT agentūrų veiklą, remiant darnųjį turizmą, bendradarbiaujant su privačiu sektoriumi, NVO, pilietinės visuomenės organizacijomis ir vyriausybėmis.

Žinant, kad Biologinės Įvairovės Konvencijos rėmuose yra rengiamos darnaus turizmo gairės pažeidžiamoms ekosistemoms.

Suvokiant kitų industrijų ir sektorių plėtotę, ir ypatingai augantį tarptautinį poreikį, kad būtų plėtojamas etiškas verslas, kad įmonės, priimtų Korporatyvinę Socialinę Atsakomybę (KSA) ir kad savo metinėse ataskaitose skaidriai nurodytų kaip sekasi siekti KSA uždavinių.

Pripažįstant, kad pasiekta reikšminga pažanga atkreipiant dėmesį į turizmo poveikį aplinkai; ir kad mažesnė pažanga pasiekta pasitelkiant turizmą vietinės ekonomikos vystymuisi ir bendruomenių bei vietinių gyventojų naudai, o taip pat – valdant socialinį turizmo poveikį.

Pritariant Pasauliniam Turizmo Etikos Kodeksui ir tam, kad yra labai svarbu visas turizmo formas padaryti darniomis, visoms suinteresuotoms grupėms prisiimant atsakomybę kuriant geresnius turizmo modelius bei realizuojant šį pasirūžimą.

Gérintis mūsų pasaulio kultūrų, buveinių ir rūšių įvairove bei kultūros bei gamtos paveldo turtingumu, kas yra pats turizmo pamatas, mes

pripažįstame, kad atsakingas ir darnus turizmas bus pasiektas įvairiose vietose įvairiais būdais.

Pripažįstant, kad, kaip nurodyta Pasauliniame Turizmo Etikos Kodekse, tolerancija ir pagarba religijų, filosofijų ir moralinių įsitikinimų įvairovei yra tiek atsakingo turizmo pagrindas, tiek ir jo pasekmė.

Pripažįstant, kad dialogas, partnerystė ir įvairių suinteresuotų grupių dalyvavimo procesas, įtraukiantis valdžios institucijas, verslą ir vietos bendruomenes, nukreipti į geresnių vietų kūrimą vietiniams gyventojams ir svečiams, gali būti realizuoti vietiniame lygmenyje, ir kad visos turizme dalyvaujančios grupės turi skirtingas, nors ir tarpusavyje susijusias, pareigas; turizmo darni vadyba galima tik turizmo traukos vietovės lygmenyje.

Įvertinant kaip yra svarbu, kad geras valdymas ir politinis stabilumas traukos vietovėse sudarytų kontekstą atsakingam turizmui ir pripažįstant, kad norint sukurti stabilias vietinio lygmens partnerystes ir suteikti galią vietinėms bendruomenėms, yra svarbu perduoti sprendimo priėmimo teises demokratinei vietos valdžiai.

Žinant, kad turizmo vadybai reikia, kad dalyvautų plataus spektro vyriausybės agentūros ir ypatingai vietinio traukos vietovių lygmens.

Pripažįstant, kad siekiant išsaugoti turizmo traukos vietovių kultūrinį, socialinį ir aplinkos integralumą, kartais yra būtina nustatyti turizmo plėtros ribas.

Įvertinus, Keiptauno konferencijos metu, Pietų Afrikos Atsakingo Turizmo Gaires, jas išbandžius keletoje aplankytų vietų, ir išnagrinėjus, kaip galima pasiekti, kad turizmas veiktų geriau tiek

vietos bendruomenių, tiek turistų ir verslo atžvilgiu, mes pripažįstame šių gairių vertę padedant formuoti darnųjį turizmą Pietų Afrikoje.

Pripažįstant, kad viena iš Pietų Afrikos Atsakingo Turizmo Gairių stiprybių yra ta, kad jos buvo parengtos nacionalinių konsultacijų būdu, ir kad jos atspindi Pietų Afrikos žmonių prioritetus ir siekius.

***Pripažįstant*, kad Atsakingas Turizmas turi daug pavidalų, kad skirtingos turizmo traukos vietovės ir suinteresuotos grupės turės skirtingus prioritetus, ir kad vietinės politikos ir gairės turės būti parengtos dalyvaujant įvairioms suinteresuotoms grupėms tam, kad turizmo traukos vietovėse būtų plėtojamas atsakingas turizmas.**

Atsakingam Turizmui pasižymint šiomis savybėmis:

- 1) mažina neigiamą ekonominį, aplinkosauginį ir socialinį poveikį;**
- 2) sukuria didesnę ekonominę naudą vietiniams žmonėms ir skatina vietos bendruomenių gerovę, gerina darbo sąlygas ir prieinamumą prie turizmo industrijos;**
- 3) įtraukia vietinius žmones į sprendimų, darančių poveikį jų gyvenimui ir gyvenimo galimybėms, priėmimą;**
- 4) teigiamai prisideda prie gamtos ir kultūros paveldo išsaugojimo, bei pasaulio įvairovės palaikymo;**
- 5) suteikia malonesnių patirčių turistams per prasmingesnius ryšius su vietos gyventojais ir per geresnį vietovės kultūrinių, socialinių bei aplinkosauginių reikalų supratimą;**
- 6) suteikia priėjimą žmonėms su fizine negalia;**
- 7) yra kultūriškai jautrus, sužadina abipusę turistų ir šeiminkų pagarbą bei ugdo vietinių gyventojų pasididžiavimą ir pasitikėjimą.**

Mes raginame daugiašales organizacijas, atsakingas už plėtros strategijas, įtraukti į savo sukuriamus rezultatus darnųjį atsakingą turizmą.

Pasirūžę padaryti turizmą darnesnę ir pripažindami, kad tai yra visų turizme dalyvaujančių suinteresuotų grupių pareiga siekti darnesnių turizmo formų, mes įsipareigojame laikytis Atsakingo Turizmo principų.

Būdami įsitikinę, kad ekonominis, socialinis ir aplinkosauginis turizmo poveikis turi būti valdomas atsakingai visų pirma turizmo traukos vietovėse, t.y. vietose, kur lankosi turistai, kur turizmo įmonės vykdo savo veiklą ir kur sąveikauja vietos bendruomenės, turistai ir turizmo industrija, tam, kad būtų didinamas teigiamas ir mažinamas neigiamas poveikis.

Mes pasižadame konkrečiais būdais dirbti turizmo traukos vietovėse, kad pasiekti geresnių turizmo modelių ir bendradarbiauti su kitomis turizmo traukos vietovių suinteresuotomis grupėmis. Mes įsipareigojame didinti visų suinteresuotų grupių pajėgumus tam, kad užtikrinti joms efektyvų balsą sprendimų priėmime.

Mes laikomės šių pagrindinių Atsakingo Turizmo principų:

Pagrindiniai ekonominio atsakingumo principai:

- 1) Įvertinti ekonominį poveikį prieš pradėdant plėtoti turizmą ir skirti pirmenybę tiems plėtotės modeliams, kurie duoda naudą vietinėms bendruomenėms ir mažina neigiamą poveikį vietos pragyvenimo šaltiniams (pavyzdžiui per tai, kad prarandamas priėjimas prie išteklių), pripažįstant, kad turizmas ne visuomet gali būti tinkamiausia vietinės ekonomikos plėtotės forma.

- 2) Didinti vietinės ekonomikos teikiamą naudą didinant jungtis (*angl.* linkages) ir mažinant naudos nutekėjimą (*angl.* leakages), užtikrinant, kad bendruomenės yra įtraukiamos į turizmą ir gauna iš jo naudą. Kur įmanoma, naudoti turizmą tam, kad padėti mažinti skurdą, priimant skurstantiesiems palankias strategijas (*angl.* pro-poor strategies).
- 3) Kurti kokybiškus produktus, kurie atspindėtų, papildytų ir sustiprintų turizmo traukos vietovę.
- 4) Pateikti turizmą rinkoje tokiu būdu, kuris atspindėtų gamtinį, kultūrinį ir socialinį turizmo traukos vietovės integralumą ir kuris skatintų tinkamas turizmo formas.
- 5) Priimti teisingas verslo praktikas, mokėti teisingą atlyginimą ir reikalauti teisingos kainos, kurti partnerystes tokiais būdais, kurie padėtų sumažinti ir pasidalinti riziką, bei atsirinkti ir įdarbinti darbuotojus laikantis tarptautinių darbo standartų.
- 6) Suteikti tinkamą ir pakankamą paramą mažoms, vidutinėms ir mikro įmonėms, užtikrinant turizmo verslo įmonių klestėjimą ir tvarumą.

Pagrindiniai socialinio atsakingumo principai:

- 1) Aktyviai įtraukti vietos bendruomenę į planavimą ir sprendimų priėmimą ir didinti jų gebėjimus, kad tai taptų realybe.
- 2) Vertinti socialinį poveikį per visą veiklos gyvavimo laikotarpį, įskaitant planavimo ir projektavimo etapą, tam, kad sumažinti neigiamą poveikį ir padidinti teigiamą poveikį.
- 3) Stengtis, kad turizmas būtų įtrauki (*angl.* inclusive) socialinė patirtis ir užtikrinti prieinamumą visiems, ypač pažeidžiamiesiems ir nepalankioje padėtyje esantiems asmenims ir bendruomenėms.
- 4) Kovoti su žmonių seksualiniu išnaudojimu, ypač vaikų išnaudojimu.

- 5) Būti jautriems turistus priimančiųjų kultūrai, palaikyti ir skatinti socialinę ir kultūrinę įvairovę.
- 6) Stengtis užtikrinti, kad turizmas prisidėtų prie sveikatos ir švietimo gerinimo.

Pagrindiniai aplinkosauginio atsakingumo principai:

- 1) Vertinti poveikį aplinkai per visą turizmo įstaigos ir veiklos gyvavimo laikotarpį, įskaitant planavimo ir projektavimo etapą, ir užtikrinti, kad neigiamas poveikis yra sumažintas iki minimumo, tuo pačiu didinant teigiamą poveikį.
- 2) Naudoti išteklius tvariai ir mažinti aliekų kiekį bei perdidelį vartojimą.
- 3) Valdyti gamtinę įvairovę tvariai, ir kur tinkama, atkurti ją; įvertinti kokį turistų skaičių ir kokios rūšies aplinka gali atlaikyti ir atsižvegti į pažeidžiamas ekosistemas bei saugomas teritorijas.
- 4) Skatinti darnaus vystymosi švietimą ir žinomumą visų suinteresuotų grupių tarpe.
- 5) Didinti visų suinteresuotų grupių gebėjimus ir užtikrinti, kad yra sekama gerą patirtimi, tuo tikslu konsultuojantis su aplinkos ir paveldo apsaugos ekspertais.

Mes pripažįstame, kad šis sąrašas nėra baigtinis ir kad įvairios suinteresuotos grupės įvairiose turizmo traukos vietovėse turi prisitaikyti šiuos principus taip, kad jie atspindėtų jų pačių kultūrą ir aplinką.

Atsakingas turizmas siekia didinti teigiamą poveikį ir mažinti neigiamą poveikį. Atitikimas tarptautiniams ir nacionaliniams standartams, įstatymams ir taisyklėms yra savaime numanomas. Atsakomybė, ir ją lydintis rinkos privalumas, reiškia daugiau nei minimumalių reikalavimų laikymąsi.

Mes pripažįstame, kad skaidrus ir audituojamas atsiskaitymas apie pažangą, siekiant atsakingo turizmo tikslų, bei lyginamoji analizė (*angl.* benchmarking) yra mūsų darbo integralumo ir patikimumo, o taip pat visų suinteresuotų grupių gebėjimo įvertinti pažangą bei vartotojų efektyvaus pasirinkimo pagrindas.

Mes įsipareigojame įnešti savo įnašą judant link labiau subalansuotų ryšių tarp šeiminių ir svečių turizmo traukos vietovėse, ir kurti geresnes vietas vietos bendruomenėms ir vietiniams gyventojams; pripažindami, kad tai gali būti pasiekta tik valdžiai, vietos bendruomenėms ir verslui bendradarbiaujant turizmo traukos vietovėse vykdomose praktiškose iniciatyvose.

Mes kviečiame turizmo įmones ir verslo asociacijas turistų kilmės rinkose (*angl.* originating markets) ir turizmo traukos vietovėse (*angl.* destinations) priimti atsakingą požiūrį, įsipareigoti specifinėms atsakingoms praktikoms ir atsiskaityti apie pasiektą pažangą skaidriu ir nešališku būdu ir, kur tinkama, naudoti tai rinkos privalumams pasiekti. Korporatyvinis verslas gali prisidėti atverdamas mažoms, vidutinėms ir mikro įmonėms rinkas, didindamas jų gebėjimus, bei suteikdamas joms mentoringo paramą.

Tam, kad taikyti pagrindinius ekonominio, socialialinio ir aplinkosauginio atsakingumo principus, būtina naudoti pagalbinių priemonių rinkinį, kuris apimtų taisykles, iniciatyvas ir įvairių suinteresuotų grupių dalyvavimo strategijas. Rinkos pokyčiai, skatinami vartotojų kampanijų ir naujų rinkodaros iniciatyvų, taip pat prisideda prie rinkos stimuliuojamos kaitos.

Vietos valdžia atlieka pagrindinį vaidmenį siekiant atsakingo turizmo, įsipareigodama palaikyti palankią politinę sistemą ir skirti pakankamą finansavimą. Mes kviečiame vietos valdžios institucijas ir turizmo administracijas parengti, per įvairių suinteresuotų grupių

dalyvavimo procesą, turizmo traukos vietovių valdymo strategijas (*angl.* destination management strategies) ir atsakingo turizmo gaires, skirtas sukurti geresnes vietas tiek gyventojų bendruomenėms, tiek ir turistams, kurie jas lanko. Vietinės darbotvarkės 21 (*angl.* Local Agenda 21) programos, numatančios suinteresuotų grupių dalyvavimo ir stebėsenos procesus, yra ypatingai tam naudingos.

Mes kviečiame žiniasklaidą išreikšti atsakingumą tame, kaip ji atspindi turizmo traukos vietas, vengti kelti klaidingus lūkesčius ir suteikti subalansuotą bei sąžiningą informaciją.

Mes visi esame atsakingi už tai, kad savo veiksmais įtakotume kaitą.

Mes įsipareigojame dirbti su kitais, kad jie prisiimtų atsakomybę siekti ekonominių, socialinių ir aplinkosauginių atsakingo ir darnaus turizmo komponentų.

Keiptaunas, 2002 m. rugpjūtis

Pirmininkai:

Mike Fabricius, Western Cape Tourism, ir Harold Goodwin, Tarptautinis Atsakingo Turizmo Centras (*angl.* International Centre for Responsible Tourism)